

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра етнології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
факультету

історичного

проф. Шуст Р. М.

“ 4 ” вересня 2016 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТНОЛІНГВІСТИКА

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань 03 Гуманітарні науки

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 032 – історія та археологія

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація етнологія

(назва спеціалізації)

науковий ступінь доктор філософії

(назва освітнього ступеня)

факультет історичний

(назва факультету)

Львів – 2016 рік

Робоча програма дисципліни вільного вибору “етнолінгвістика” для аспірантів другого курсу, яка викладається в 4 семестрі з галузі знань 03 – гуманітарні науки, спеціальності 032 – історія та археологія, спеціалізації – етнологія. “30” серпня 2016 року – 15 с.

Розробники: **Галайчук Володимир Васильович** – кандидат філологічних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри етнології

Протокол від “30” серпня 2016 року № 1

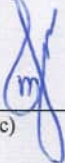
Завідувач кафедри етнології

(підпис) (проф. Сілецький Р. Б.)
(прізвище та ініціали)

“30” серпня 2016 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від “30” серпня 2016 року № 1

“4” вересня 2016 року Голова

(підпис) (проф. Шуст Р. М.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 – гуманітарні науки (шифр і назва)	Дисципліна вільного вибору аспіранта	
	Спеціальність 032 – історія та археологія (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціалізація: етнологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		IV-й	IV-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи аспіранта – 2,5	Науковий ступінь: доктор філософії	Лекції	
		32 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		16 – год.	6 – год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
42 год.	72 год.		
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 48/42

для заочної форми навчання – 18/72

2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета: Метою вивчення нормативної дисципліни «Етнолінгвістика» є, використовуючи найновіші здобутки етнолінгвістичної науки, сформувати у майбутніх істориків-гуманітаріїв знання про методологію етнолінгвістичних досліджень, показати доцільність залучення лінгвістичних методів у вирішення проблем етнології.

Основні завдання: Під час викладу курсу буде зроблено наголос на ознайомленні студента з такими важливими аспектиами сучасних етнолінгвістичних досліджень:

Завдання: розглянути

- предмет,
- об'єкт,
- предметна база,
- теорія,
- історія,
- методика опису матеріалу.

Подачу фактажу з кожної теми буде супроводжувати розгляд наукових концепцій різних шкіл сучасної етнолінгвістичної науки, а також розгляд методологічних засад, принципів і методів, які використовували в минулому і використовують сучасні вчені-етнолінгвісти під час їхнього дослідження. Виклад курсу має на меті озброїти аспірантів методологічним інструментарієм для проведення самостійних наукових досліджень, зокрема з метою використання здобутків сучасної етнолінгвістики у властивих наукових студіях на перетині етнології та етнолінгвістики.

Аспіранти повинні навчитися критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу, аналізувати фактологічний матеріал, виявити вміння робити його порівняння та аналіз, показати розуміння загальних і локальних тенденцій у сфері традиційної культури на основі етнолінгвістичної методології.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми аспіранти **повинні:**
знати методологію етнолінгвістичних досліджень;
уміти практично її використати у самостійній науковій роботі.

3. Програма навчальної дисципліни:

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ

Тема 1. Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об'єкт, предмет, завдання дослідження. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Тема 2. Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.

Тема 3. Становлення і розвиток етнолінгвістики у США. Гіпотеза Сепіра-Уорфа як основа етнолінгвістичних досліджень.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕТНОЛІНГВІСТИКА У СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇНАХ

Тема 4. Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа Н. Толстого.

Тема 5. Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень.

Тема 6. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.

Тема 7. Становлення і розвиток сербської етнолінгвістики.

Тема 8. Розвиток етнолінгвістики в Україні.

Тема 9. Етнолінгвістика у Львові.

Тема 10. Етнолінгвістика у Житомирі та Києві.

Тема 11. Назви предметів традиційної матеріальної культури в етнолінгвістичному освітленні (на прикладі номінацій одягу та взуття).

Тема 12. Народний календар в етнолінгвістичному аспекті.

Тема 13. Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях.

Тема 14. Етнолінгвістичні дослідження народної демонології.

Тема 15. Замовляння у світлі етнолінгвістичних досліджень.

Тема 16. “Слов'янські старожитності”: теоретичні засади і організація словника.

Тема 17. Тематичні парадигми у дослідженнях етнолінгвістів.

4. Структура навчальної дисципліни:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРІЯ ЕТНОЛІНГВІСТИКИ												
Тема 1. Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об'єкт, предмет, завдання дослідження. Зв'язок з іншими дисциплінами.	5	2	1	-	-	2	5	1	1	-	-	3
Тема 2. Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.	5	2	1			2	5	1	1			3
Тема 3. Становлення і розвиток етнолінгвістики у США. Гіпотеза Сепіра-Уорфа як основа етнолінгвістичних досліджень.	8	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	6
Разом за змістовим модулем 1	18	6	4	-	-	8	18	4	2	-	-	12
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЕТНОЛІНГВІСТИКА У СЛОВ'ЯНСЬКИХ КРАЇНАХ ОСНОВНІ ОЗНАКИ І ВЛАСТИВОСТІ												
Тема 4. Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа	10	4	2			4	10	2	2			6

Н.Толстого												
Тема 5. Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень.	5	2	1			2	5	1	1			3
Тема 6. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.	6	2	1			3	6	1	1			4
Тема 7. Становлення і розвиток сербської етнолінгвістики.	4	2				2	4					4
Тема 8. Розвиток етнолінгвістики в Україні.	4	1				2	4	1				3
Тема 9. Етнолінгвістика у Львові.	4	1	1			2	4	1				3
Тема 10. Етнолінгвістика у Житомирі та Києві.	5	2	1			2	5	1				3
Тема 11. Назви предметів традиційної матеріальної культури в етнолінгвістично му освітленні (на прикладі номінацій одягу та взуття).	4	2				2	4					4
Тема 12. Народний календар в етнолінгвістично му аспекті.	7	2	2			3	7					7
Тема 13. Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях.	6	2	1			3	6					6
Тема 14. Етнолінгвістичні	6	2	1			3	6					6

дослідження народної демонології.												
Тема 15. Замовляння у світлі етнолінгвістичних досліджень.	4	2				2	4					4
Тема 16. “Слов’янські старожитності“: теоретичні засади і організація словника.	8	2	2			4	8	1				7
Разом за змістовим модулем 2	72	26	12			34	72	8	4			34
Усього годин	90	32	16	-	-	42	90	12	6	-	-	72

5. Теми лекційних занять:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об’єкт, предмет, завдання дослідження. Зв’язок з іншими дисциплінами.	2
2.	Тема 2. Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.	2
3.	Тема 3. Становлення і розвиток етнолінгвістики у США. Гіпотеза Сепіра-Уорфа як основа етнолінгвістичних досліджень.	2
4.	Тема 4. Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа Н.Толстого	4
5.	Тема 5. Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень.	2
6.	Тема 6. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.	2
7.	Тема 7. Становлення і розвиток сербської етнолінгвістики.	2
8.	Тема 8. Розвиток етнолінгвістики в Україні.	1
9.	Тема 9. Етнолінгвістика у Львові.	1
10.	Тема 10. Етнолінгвістика у Житомирі та Києві.	2
11.	Тема 11. Назви предметів традиційної матеріальної культури в етнолінгвістичному освітленні (на прикладі номінацій одягу та взуття).	2
12.	Тема 12. Народний календар в етнолінгвістичному	2

	аспекті.	
13.	Тема 13. Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях.	2
14.	Тема 14. Етнолінгвістичні дослідження народної демонології.	2
15.	Тема 15. Замовляння у світлі етнолінгвістичних досліджень.	2
16.	Тема 16. “Слов’янські старожитності”: теоретичні засади і організація словника.	2
	Усього годин	32

6. Практичні заняття:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об’єкт, предмет, завдання дослідження. Зв’язок з іншими дисциплінами. Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.	2
2.	Тема 2. Становлення і розвиток етнолінгвістики у США. Гіпотеза Сепіра-Уорфа як основа етнолінгвістичних досліджень.	2
3.	Тема 3. Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа Н.Толстого	2
4.	Тема 4. Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.	2
5.	Тема 5. Етнолінгвістика у Львові. Етнолінгвістика у Житомирі та Києві.	2
6.	Тема 6. Народний календар в етнолінгвістичному аспекті.	2
7.	Тема 7. Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях. Етнолінгвістичні дослідження народної демонології.	2
8.	Тема 8. “Слов’янські старожитності”: теоретичні засади і організація словника.	2
	Усього годин	16

6. Самостійна робота:

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ до етнолінгвістики. Визначення науки, об’єкт, предмет, завдання дослідження. Зв’язок з іншими	2

	дисциплінами.	
2.	Тема 2. Співвідношення між етносом і мовою. Етнолінгвістична специфіка ієрархії мовної системи. Словники як джерела етнолінгвістичних досліджень.	2
3.	Тема 3. Становлення і розвиток етнолінгвістики у США. Гіпотеза Сепіра-Уорфа як основа етнолінгвістичних досліджень.	4
4.	Тема 4. Концептуальні засади російської етнолінгвістики. Школа Н.Толстого	4
5.	Тема 5. Люблінська етнолінгвістична школа: методи і методика досліджень.	2
6.	Тема 6. Словник народних стереотипів і символів: принципи організації.	3
7.	Тема 7. Становлення і розвиток сербської етнолінгвістики.	2
8.	Тема 8. Розвиток етнолінгвістики в Україні.	2
9.	Тема 9. Етнолінгвістика у Львові.	2
10.	Тема 10. Етнолінгвістика у Житомирі та Києві.	2
11.	Тема 11. Назви предметів традиційної матеріальної культури в етнолінгвістичному освітленні (на прикладі номінацій одягу та взуття).	2
12.	Тема 12. Народний календар в етнолінгвістичному аспекті.	3
13.	Тема 13. Традиційна сімейна обрядовість в етнолінгвістичних дослідженнях.	3
14.	Тема 14. Етнолінгвістичні дослідження народної демонології.	3
15.	Тема 15. Замовляння у світлі етнолінгвістичних досліджень.	2
16.	Тема 16. “Слов’янські старожитності”: теоретичні засади і організація словника.	4
	Усього годин	42

7. Індивідуальні навчально-дослідні завдання:

1. Етнолінгвістичні дослідження традиційної культури поліщуків.
2. Традиційна поховальна обрядовість українців у світлі етнолінгвістичних студій.
3. Традиційна культура українців на сторінках етнолінгвістичного словника “Слов’янські старожитності”.
4. Народна демонологія українців у світлі найновіших етнолінгвістичних та етнологічних студій.

8. Методи навчання:

У процесі вивчення дисципліни «Етнолінгвістика» використовуються такі методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний метод. Аспіранти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам - в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Аспіранти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі аспіранти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукування до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

9. Методи контролю:

Поточний контроль знань

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для аспірантів є бажаним.

Модульний контроль. Результат роботи аспіранта протягом семестру складається з таких компонентів:

- Практичні заняття проводяться за заздалегідь складеним планом (**максимально 25 балів**).

- Домашня творча письмова робота обсягом 10 сторінок стандартного розміру (А 4) на одну з обраних тем, яку треба подати до кінця навчального семестру (**максимально 15 балів**).

- Підсумкове тестування наприкінці навчального семестру (**максимально 10 балів**).

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю аспірант отримав менше 21 балу, то він не допускається до іспиту і вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий аспірант має змогу скласти екзамен за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.

Екзамен

Екзамен, згідно з рішенням Вченої ради факультету, проводиться у письмовій формі, з наступним обговоренням, за участю викладача, який вів семінарські заняття. Структура екзаменаційного білета: екзаменаційний білет складається з двох питань, які змістовно охоплюють тематику двох головних складових лекційного курсу. Оцінка на екзамені визначається розгорнутими теоретичними відповідями на ці запитання (**50 балів: 25 + 25 балів**).

Оцінювання роботи кожного аспіранта за повний курс складається з рейтингових показників (балів), які він заробив упродовж семестру (**максимальна кількість балів – 100**).

10. Розподіл балів, що присвоюється аспірантам:

Оцінювання знань аспіранта здійснюється за 100-бальною шкалою.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань за поточну успішність становить 100 балів.

Практичні заняття, поточне тестування і творча робота			Іспит	Сума
Практичні заняття	Творча робота	Тестування		
25	15	10	50	100

Сумарна оцінка (сума поточних і екзаменаційних балів) виставляється за 100 бальною шкалою (університету, національною та ECTS):

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	
81-89	B	дуже добре	
71-80	C	добре	
61-69	D	задовільно	
51-60	E	достатньо	
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

11. Методичне забезпечення:

1. Читанка для підготовки до лекційних занять (електронний варіант).

12. Рекомендована література:

Базова:

1. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Учебное пособие. СПб, 1995.
2. Герд А.С. Введение в этнолингвистику: Курс лекций и хрестоматия. 2-е изд., испр. СПб, 2005.
1. Аверкиева Ю.П. Ф.Боас (1858-1942) // Краткие сообщения Института этнографии АН СССР.– 1946.– Т.1.
2. Арёальные исследования в языкознании и этнографии.– Ленинград, 1977.
3. Бартминский Е. Этноцентризм стереотипа. Польские и немецкие студенты о своих соседях // Славяноведение.– 1993.– № 1.– С. 12-24.
4. Бартминский Е. Этноцентризм стереотипа: результаты исследования немецких (Бохум) и польских (Люблин) студентов в 1993–1994 гг. // Речевые и ментальные стереотипы в синхронии и диахронии. Тез. конф. М., 1995.– С. 7-9.
5. Брутян Г.А. Гипотеза Сепира – Уорфа.– Ереван, 1968.
6. Восточнославянский этнолингвистический сборник: Исследования и материалы.– Москва, 2001.
7. Гухман М.М. Э.Сепир и “этнографическая лингвистика” // Вопросы языкознания.– 1954.– №1.
8. Звегинцев В.А. Теоретико-лингвистические предпосылки гипотезы Сепира-Уорфа // Новое в лингвистике (сборник).– Москва, 1960.– В. 1.

9. Конобродська В. Поліський поховальний і поминальний обряди. Етнолінгвістичні студії. – Житомир, 2007. – Т. 1.
10. Левинтон Г.А. Из лингвистических комментариев к славянскому обрядовому тексту // Славянское и балканское языкознание. – Москва, 1977.
11. Лингвистический Энциклопедический словарь / Под ред. В.Н.Ярцевой.– Москва, 1990.
12. Мова в часі і просторі. Діалектологічні студії. 1. – Львів, 2003.
13. Мова і культура. Діалектологічні студії. 2. – Львів, 2003.
14. Основные направления структурализма.– Москва, 1964.
15. Полесский этнолингвистический сборник: Материалы и исследования.– Москва, 1983.
16. Русские: Историко-этнографический атлас.– Москва, 1967.
17. Сепир Э. Язык / Пер. с англ. – Москва - Ленинград, 1934.
18. Славянские древности: Этнолингвистический словарь в 5-ти т. / Под общей ред. Н.И.Толстого. – Москва, 1995. – Т. 1. А–Г; Москва, 1999. – Т. 2. Д–К; Москва, 2004. – Т. 3. К–П; Москва, 2009. – Т. 4. П–С.
19. Славянский и балканский фольклор: Этнолингвистическое изучение Полесья.– Москва, 1995.
20. Толстая С.М. Терминология обрядов и верований как источник реконструкции древней духовной культуры // Славянский и балканский фольклор. – Москва, 1989.
21. Толстая С.М. Этнолингвистика в Люблине // Славяноведение.– 1993.– № 3.– С. 47-59.
22. Толстой Н.И. О предмете этнолингвистики и ее роли в изучении языка и этноса // Ареальные исследования в этнографии. Язык и этнос.– Ленинград, 1983.– С. 181-190.
23. Толстой Н.И. О предмете этнолингвистики и ее роли в изучении языка и этноса // Ареальные исследования в языкознании и этнографии. Язык и этнос. – Ленинград, 1983.
24. Толстой Н.И. Язык и народная культура: Очерки по славянской мифологии и этнолингвистике.– М., 1995.
25. Толстой Н.И., Толстая С.М. Народная этимология и структура славянского ритуального текста // Славянское языкознание. – Москва, 1988.
26. Уорф Б.Л. Отношение норм поведения и мышления к языку // Новое в лингвистике.– Москва, 1960.– Вып.1.– С.135-168.
27. Хобзей Н. Гуцульська міфологія: Етнолінгвістичний словник.– Львів, 2002.
28. Шпет Г.Г. Введение в этническую психологию.– Москва, 1927.
29. Этнолингвистика // Лингвистический энциклопедический словарь.– Москва, 1990.
30. Этнолингвистика текста: Семиотика малых форм фольклора. Вып.12.– Москва, 1988.
31. Этнолингвистический словарь славянских древностей: Проект словаря. Предварительные материалы.– Москва, 1984.

32. Юдін О. Етнолінгвістичний словник польської народної культури / Пер. з рос. З. Буйницької // НЗ. – С. 400–403.

Додаткова література:

1. Anusiewicz J. Lingwistyka kulturowa. Zarys problematyki.– Wrocław, 1995.
2. Bartmiński J. Stereotyp jako przedmiot lingwistyki // Z problemów frazeologii polskiej i słowiańskiej III / Pod. red. M.Basaja i D.Rytel.– Ossolineum, 1985.– S. 25-53.
3. Etnolingwistyka. – Lublin. – № 1-15.
4. Kardela H. Tak zwana gramatyka kognitywna a problem stereotypu // Etnolingwistyka. 1 / Pod red. J.Bartmińskiego.– Lublin, 1988.– S. 35-45.
5. Polski atlas etnograficzny.– Warszawa–Wrocław, 1958–1971.– T.1–4.
6. Słownik ethnologiczny. Terminy ogólne / Pod red. Zofii Staszczak.– Warszawa–Poznan, 1987.
7. Słownik stereotypów i symboli ludowych / Pod red. J.Bartmińskiego. T. 1.– Lublin, 1996.– 439 s.

13. Інформаційні ресурси:

1. www.litopys.org.ua
2. www.history.org.ua
3. www.uht.org.ua
4. www.history.com.ua